

Конституції України) // Вісник Конституційного Суду України. – 1999. – № 3. – С. 5–8.

5. Проблемы гармонизации законодательства Украины и стран Европы / [общ. ред. Е. Б. Кубко, В. В. Цветкова]. – К.: Юринком Интер, 2003. – 583 с.

6. Рішення Конституційного Суду України від 18.10.2000 р. № 11-рп/2000 у справі за конституційними поданнями народних депутатів України та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо відповідності Конституції України (конституційності) статей 8, 11, 16 Закону України „Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” (справа про свободу утворення профспілок) // Вісник Конституційного Суду України. – 2000. – № 5.

7. Міжнародне законодавство про охорону праці: Конвенції та рекомендації МОП / 3-х т. / Упорядник Е. М. Теличко. – Т. 2. – К.: Основа, 1997. – 437 с.

8. Про вищу освіту: Закон України від 17 січня 2002 року № 2984–ІІІ // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – Ст. 134.

9. Рішення Конституційного Суду України від 16.10.2007 р. № 8-рп/2007 у справі за конституційними поданнями народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 23 Закону України „Про державну службу”, статті 18 Закону України „Про службу в органах місцевого самоврядування”, статті 42 Закону України „Про дипломатичну службу” (справа про граничний вік перебування на державній службі та на службі в органах місцевого самоврядування) // Вісник Конституційного Суду України. – 2007. – № 12.

Єгоричева Світлана Борисівна,

*Полтавський університет економіки і торгівлі,
доктор економічних наук, професор*

ВТІЛЕННЯ НОРМ ПРАВА ЄС У ЗАКОНІ УКРАЇНИ «ПРО СПОЖИВЧЕ КРЕДИТУВАННЯ»

Однією з вимог Угоди про асоціацію між Україною та ЄС є наближення вітчизняного законодавства, у тому числі і у фінансово-банківській сфері, до положень актів Європейського Союзу. У цьому сенсі наразі актуальним є пошук шляхів імплементації нормативних документів ЄС для вдосконалення пруденційного нагляду за діяльністю банків, покращення регулювання операцій з використанням електронних платіжних інструментів, підвищення ефективності функціонування системи запобігання та протидії відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму.

До останнього часу в Україні одним з найбільш неврегульованих та проблемних секторів фінансового ринку, з точки зору захисту прав споживачів, був ринок послуг зі споживчого кредитування. Користуючись недостатньою фінансовою обізнаністю більшості клієнтів-фізичних осіб, фінансові установи, у тому числі і банки, нав'язували їм невігідні умови кредитних договорів, розповсюджували недостовірну рекламу, не надавали інформації про реальний рівень відсоткової ставки. Наслідками цього стали зростаючий обсяг проблемної заборгованості за споживчими кредитами у фінансовому секторі та скрутне фінансове становище багатьох позичальників.

Докорінним чином змінити таку ситуацію покликаний Закон України «Про споживче кредитування» [1], який нещодавно набув чинності. Важливо, що цей закон в основних своїх положеннях відображає вимоги Директиви 2008/48/ЄС стосовно кредитних угод для споживачів [2]. Цим закладається фундамент побудови рівноправних взаємовигідних кредитних відносин між фінансовими установами та клієнтами-фізичними особами.

У Законі отримала правові підстави діяльність в Україні кредитних посередників, які вже давно стали важливим елементом інфраструктури кредитного ринку розвинутих країн. Як підкреслюється у Директиві, вони не є об'єктом державного регулювання або нагляду, втім, до них висуваються вимоги стосовно оприлюднення інформації щодо сфери та масштабу їх діяльності, розміру плати за послуги, яка повинна бути повідомлена і кредитодавцю для розрахунку реальної процентної ставки (статті 20-21). Аналогічні вимоги містяться у ст. 6 Закону «Про споживче кредитування».

Важливим положенням Закону є обов'язок фінансових установ (а також кредитних посередників) надавати клієнту за спеціальною формою (паспорт кредиту) всю інформацію про кредит до моменту підписання договору (стаття 9). Причому у Законі зазначається перелік таких відомостей, на підставі яких споживач може порівняти різні кредитні пропозиції та прийняти обґрунтоване рішення. Надзвичайно актуальним, в умовах недостатньої фінансово-правової грамотності багатьох клієнтів-фізичних осіб, є встановлення обов'язку кредитодавців, також закріпленого у Директиві ЄС (стаття 5), щодо надання, на вимогу позичальника, копії проекту кредитного договору.

Протягом тривалого часу гострою проблемою на ринку споживчого кредитування було свідоме заниження фінансовими установами при інформуванні клієнтів відсоткових ставок за

користування кредитами. Відповідно до Закону «Про споживче кредитування», у стандартній інформації, включеної до реклами, кредитор зобов'язаний повідомити споживачеві реальну відсоткову ставку, що включає не лише номінальну ставку, а і всі витрати позичальника, пов'язані з отриманням, обслуговуванням та поверненням кредиту, які відомі фінансовій установі на момент надання позики (статті 7-8). Втім, якщо у Директиві ЄС формули відповідних розрахунків наведені у додатку до неї, то вітчизняний закон відсилає до нормативно-правових актів органів, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг.

Права позичальників суттєво розширюються за рахунок законодавчого встановлення порядку відмови від одержання кредиту (впродовж 14 календарних днів після підписання кредитного договору), надання права дострокового повернення кредиту, у тому числі шляхом збільшення періодичних платежів, а також заборони кредиторам стягнення за це будь-якої плати (статті 15-16 Закону). Останнє положення є навіть більш суворим, ніж зміст статті 16 Директиви, де у певних, достатньо обмежених випадках, фінансовим установам дозволяється отримувати «справедливу й об'єктивно виправдану компенсацію за можливі втрати».

Закон, у відповідності до Директиви ЄС (статті 8-9), певним чином захищає і кредиторів від накопичення проблемних боргів, зобов'язуючи їх обов'язково проводити оцінку кредитоспроможності споживачів до підписання кредитного договору (стаття 10) з використанням інформації, як отриманої безпосередньо від клієнта, так і з інших джерел на законних підставах.

Одночасно між змістом Закону «Про споживче кредитування» та Директивою ЄС є певні невідповідності, що стосуються сфери дії цих документів. По-перше, має місце неузгодженість щодо регулювання таких кредитних угод, як у формі овердрафту («у формі кредитування рахунку») та зі строком погашення кредиту, що становить від одного до трьох місяців або на вимогу (пункт 1 частини 2 й частина 3 статті 3 Закону та пункт (е) частини 2 й частина 3 статті 2 Директиви). По-друге, Законом змінено прийняте раніше визначення споживчих кредитів, що мало наслідком включення до їх складу іпотечних позик (що підтверджується і змістом частини 4 статті 16), у той час як Директива ЄС виключає останні зі сфери своєї дії (пункти (а), (б) частини 2 статті 2), мотивуючи це їх дуже специфічним характером (пункт 14 преамбули).

Література:

1. Про споживче кредитування [Електронний ресурс] : Закон України від 15 лист. 2016 р. № 1734-VIII / Законодавство України :

[веб-сайт Верховної Ради України]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1734-19/page>.

2. Directive 2008/48/EC of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on credit agreements for consumers and repealing Council Directive 87/102/EEC [Електронний ресурс] / EUR-Lex. - Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:133:0066:0092:EN:PDF>.

Зуб Олексій Юрійович,

Полтавський юридичний інститут

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
асистент кафедри цивільного, господарського та екологічного права*

ОГЛЯД ТРАНСКОРДОННИХ СПРОЩЕНИХ ПОРЯДКІВ РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

На шляху запровадження спрощених механізмів розгляду цивільних справ органами Європейського Союзу (надалі – ЄС) прийнято низку правових актів, які покликані створити умови та запровадити більш прості, уніфіковані, не обтяжені формальностями, що носять транскордонний характер механізми захисту суб'єктивних цивільних прав. У контексті окресленої тематики необхідно згадати про прийняті Європейським парламентом і Радою Європейського Союзу Регламенти: № 805/2004 «Про європейський виконавчий лист за безспірними вимогами» від 21 квітня 2004 р., № 1896/2006 «Про введення європейського наказного провадження» від 12 грудня 2006 р., № 861/2007 «Про створення європейської процедури урегулювання спорів із малою сумою позову» від 11 липня 2007 р.

Як указує С. В. Васильєв, зазначені Регламенти ввели уніфіковане регулювання, тобто вони як частина права ЄС містять положення, обов'язкові до застосування у всіх державах-членах ЄС і є актами прямої дії. На відміну від попередників, які містили колізійні норми, Регламенти містять єдину процедуру розгляду певних категорій цивільних справ [1, С. 334].

З огляду на те, що згадувані акти передбачають єдині процедури розгляду справ за характерними для кожного з них критеріями для всіх держав-членів ЄС, а їх функціонування, з точки зору практичного застосування, визнаються ефективними [2, С. 105-109], необхідно говорити, що творцям Регламентів удалося виробити правила розгляду цивільних справ, які б задовольняли культурні особливості всіх держав, на які вони поширюють свою дію.